

СТАНОВИЩЕ

от д-р Атанас Росенов Атанасов – доцент в СУ „Св. Климент Охридски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование: 2. Хуманитарни науки,

професионално направление: 2.1. Филология,

докторска програма: Германски езици: английски език

Автор: Симона Анастасова Матева

Тема: *„Adverbials and Functional Heads: a Comparative Study of Bulgarian and English Clause Structure“* („Наречия и функционални синтактични категории: съпоставително изследване на английския и българския език“)

Научен ръководител: проф. д-р Илияна Тодорова Крънова - Университет Ка'Фоскари, Венеция

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Настоящото становище е изготвено в качеството ми на член на научното жури, назначено със Заповед № РД-22-1436 от 20.07.2026 г. на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ и решение на Факултетния съвет на Филологическия факултет (Протокол № 278/14.07.2026 г.).

Представеният от кандидатката комплект документи на хартиен и електронен носител е в пълно съответствие с чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“, Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за неговото прилагане (ППЗРАСРБ). Комплектът съдържа всички изискуеми административни и научни документи.

Симона Анастасова Матева е редовен докторант и хоноруван преподавател към катедра „Английска филология“ във Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“. В качеството си на преподавател тя води упражнения по синтаксис на съвременния английски език и практически английски (превод), като съвместява академичната си заетост със заложените научноизследователски задачи в индивидуалния си план.

2. Актуалност на тематиката

Темата на дисертационния труд е посветена на централен и оспорван проблем в съвременния съпоставителен генеративен синтаксис – интеграцията, дистрибуцията и лицензирането на същинските наречия спрямо изреченската структура (като въпреки по-широкото заглавие *Adverbials*, изследването изключва предложните и клаузните модификатори) и функционалните категории в българския и английския език. Изследването адресира фундаменталния теоретичен дебат между картографския модел за универсална йерархия от функционални опори и семантично-ориентираните концепции за свободна адюнкция. Научната акту-

алност на изследването се съдържа в съпоставката между българската и английската изреченска структура в рамките на съвременните генеративни модели.

3. Познаване на проблема

Дисертантката демонстрира отлично и задълбочено познаване на състоянието на проблема в световната синтактична литература. Тя оценява творчески и критически библиографския материал, обхващащ 183 заглавия. Симона Матева борави свободно с теоретичните модели за разцепването на опората INFL (Полък 1989), синтактичната картография (Чинкуе), теорията на семантичния обхват (Ернст), артикулацията на лявата периферия (Рици) и клаузно-медиалните проекции (Леджоуей и Ломбарди), като демонстрира висока академична култура и самостоятелно критическо мислене.

4. Методика на изследването

Избраната изследователска методология съчетава генеративен синтактичен анализ с корпусни данни (BNC, COCA, БНК) и съждения на носители на езика, като корпусите служат за илюстрация и проверка на структурни хипотези, а не за количествено изследване. Използваните методологически инструменти са напълно адекватни за постигане на поставената цел и осигуряват проверимост и достоверност на получените резултати.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд съдържа 224 страници (от които 212 страници са основен текст и 12 страници – библиография) и е организиран в седем глави, които последователно разгръщат изследователската логика.

Уводната част очертава централния изследователски проблем – синтаксиса на наречията като доказателство за богато артикулирана функционална йерархия на изречението, а не просто като периферна граматична категория. Формулира се съпоставителният вектор между българския и английския език.

Втора глава изгражда концептуалната рамка, ситуирайки наречията спрямо традиционните класификации на частите на речта и сочейки техните ограничения. Опирайки се на Чомски, Джакендорф и Хенгевелд, кандидатката прецизира разграничението между самостоятелни наречия и адвербиални конструкции.

В следващата част се проследява историческата еволюция във възгледите за наречията от класическата философия до генеративните модели, очертавайки прехода от традиционната класификация на наречията (на ниво предикат, изречение и субект) към синтактично лицензираните спецификаторни позиции.

Четвърта глава предлага детайлен критичен анализ, противопоставящ Картографския подход и Семантично-ориентирания подход, като кандидатката аргументирано защитава предимствата на картографския модел.

Пета глава представлява емпиричното и аналитично ядро на труда. Въз основа на богат корпусен материал се подлага на системна проверка приложимостта на картографската йе-

рархия на Чинкуе към структурата на българското и английското изречение. Анализирани са взаимодействията между пространството на високите и ниските наречия и глаголното повдигане спрямо четири вербални категории: лични глаголи, спомагателни глаголи, деятелни и страдателни минали причастия. За обяснение на установените параметрични асиметрии (включително клитичния статус на българските сегашни спомагателни форми) дисертантката развива оригинален деривационен модел, въвеждащ тристепенна система от медиални функционални проекции ($Y_{P_{low}}$, $Y_{P_{middle}}$, $Y_{P_{high}}$) по модела на Леджоуей и Ломбарди като структурни граници за глаголното движение.

Глава шеста изследва връзката между позиционната полисемия и синтактичното дърво в две основни функционални зони: $T_{Anterior}P$ и микросинтаксиса на наречието *already* / *вече*; $Asp_{continuative}P$ и наречието *still* / *все още*. Доказва се, че аспектиалното и маргиналното значение на *still* / *все още* се реализират в рамките на единната фраза $Asp_{continuative}P$, докато концесивното/адверсативно значение се проектира във $FocP$ (Focus Phrase) извън неутралната йерархия и в българския език се превежда задължително с (*все*) *нак*.

Заклучителната част синтезира изводите относно приложимостта на йерархия на Чинкуе към българските и английските данни, формулира крайните съпоставителни изводи и очертава насоките за бъдещи изследвания.

Изследователският материал е напълно автентичен и представителен. Примерите са извлечени от международно признати корпуси. Емпиричната извадка осигурява висока достоверност, верифицируемост и пълна обективност на формулираните синтактични изводи.

Приемам като напълно основателна формулираната от кандидатката справка за приносите, които имат изразен научнотеоретичен и практически характер.

Дисертационният труд притежава висока научна и практическа значимост, тъй като запълва съществена празнина в съпоставителната англистика и славистика. Перспективите за бъдещо развитие включват разширяване на картографския модел към недеklarативни клаузи (подбудителни и въпросителни), наречия при фразови глаголи, типологична проверка на Y_{P} , маргинални значения и механизми на глаголно движение.

6. Преценка на публикациите и на личния принос на докторанта

По темата на дисертацията са публикувани 4 самостоятелни статии в специализирани научни издания (Научни трудове на ПУ, Годишник на ДЕО-СУ и сборник Докторантски дебюти 2024). Данните от Справка 13.1 потвърждават, че кандидатката събира 90 точки при изискуеми 80 точки, с което покрива и надхвърля Минималните национални изисквания по ЗРАСРБ за ОНС „доктор“ в направление 2.1. Филология.

Резултатите са изцяло лична заслуга на докторантката. В труда липсват данни за плагиатство.

Въпроси и бележки:

Авторката въвежда $Y_{P_{low}}/Y_{P_{middle}}/Y_{P_{high}}$ като „абстрактни граници“ без пряко наблюдаем израз (с. 144) и признава, че глаголното движение в модела не се мотивира от морфология или проверка на признаци (с. 141), а механизмът му остава открит (с. 198). Какъв е формалният статут и наборът от признаци на Y^0 , какво задейства движението към всяка от трите позиции и има ли независими, не само словоредни аргументи за тях – от клитичния клъстер, елипсата или прозодията?

В Глава V се забелязва известно концептуално напрежение при синтактичната диагностика: докато подредбата „вече вероятно“ е белязана като неграматична в (65b, с. 111), в (115, с. 137) тя се приема за граматична чрез Хипотезата за топикализация на „вече“. Кои независими синтактични или прозодични критерии позволяват да разграничим действителния контрапример спрямо универсалната йерархия от случаите на контекстуално мотивирана топикализация или заемане на позиция в ModifierP?

7. Автореферат

Авторефератът (в обем от 62 стр. на български език и 31 стр. на английски език) е изготвен съгласно правилниците и отразява точно и адекватно структурата, съдържанието, корпусите, анализите и приносите на дисертационния труд.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам на кандидатката да подготви самостоятелна научна монография въз основа на дисертационния труд и да публикува основните си деривационни модели в международни реферирани издания с импакт фактор.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни и научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката Симона Анастасова Матева притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност, като демонстрира качества за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

С оглед на гореизложеното убедено давам своята **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** за проведеното изследване и предлагам на почитаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Симона Анастасова Матева в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма „Германски езици: английски език“.

23.09.2026 г.

Изготвил становището:

(доц. д-р Атанас Росенов Атанасов)